

Un bany de realitat per a Zapatero

El president espanyol va acabar el 2006 més preocupat de com el va començar. La seva estratègia de jocs de miralls i de calculada ambigüitat no serveix per impulsar el procés de pau al País Basc. Durant nou mesos, José Luis Rodríguez Zapatero ha presumit de no haver fet cap gest de distensió i també ha menysvalorat la capacitat de resistència de l'esquerra abertzale. La partida continua, però ara s'imposa un canvi en les regles del joc. ETA no vol que el guió del procés l'escrigui únicament el líder del PSOE.

Fer la pau, com la guerra, és cosa de dos. Aconseguit l'alto el foc el 22 de març del 2006, Zapatero potser no es va dedicar a buscar la pau de manera decidida. El líder del PSOE va interpretar el gest d'ETA com una mostra de debilitat i es va proposar desgastar l'esquerra abertzale.

Fet i fet, una setmana després de l'anunci d'ETA, el mateix Arnaldo Otegi ja pronunciava la paraula "decepció" per referir-se a l'actitud que començava a percebre del Govern espanyol. Des del primer minut, doncs, el nou escenari començava a desviar-se del guió previst. Les bases de l'alto el foc pactades entre independentistes i socialistes un mes abans eren el fruit de quatre anys de converses secretes, les autèntiques arrels del procés, amanides amb l'ajut de mitjancers internacionals experts en la resolució de conflictes armats. Zapatero aparca els compromisos assumits i comença a marcar els ritmes. Dóna allargues a l'esquerra abertzale i apunta la seva nova estratègia amb un lema que encunya per a l'ocasió, el seu ja famós "llarg, dur i difícil". Així espera que sigui el procés acabat d'iniciar. L'immobilisme pren cos.

Poques setmanes després de l'anunci d'ETA, el ministre de l'Interior, Alfredo Pérez Rubalcaba, confirma que l'alto el

foc és absolut. Verificades les intencions del grup armat, doncs, és el moment de fer passes, però el PSOE no es mou ni un mil·límetre. Les dues parts havien acordat que el president espanyol faria una declaració institucional, en el Congrés dels Diputats, reconeixent que els bascos tenen dret a decidir el seu futur, sense límits i democràticament. Havia de ser una mena de "Downing Street" a l'espanyola. Ara bé, Zapatero opta per aigualir el text. Per començar, li treu càrrega simbòlica, perquè escull una sala del Parlament espanyol, i no pas l'hemicicle, per dirigir-se als ciutadans. I segon, el missatge també queda rebaixat, perquè avança que els bascos podran escollir el futur que volen, però —afegeix tot seguit— dins el marc de la Constitució. Res de nou, per tant. És la primera gran decepció per al moviment independentista i té lloc a final de juny.

En la mateixa compareixença, el líder socialista confirma la vigència de la llei de partits. És a dir, Batasuna continuarà sent il·legal fins que no passi per la finestreta del Ministeri de l'Interior i presenti nous estatuts —desvinculant-se de la violència— i unes sigles noves. El partit d'Arnaldo Otegi està disposat a passar per aquest tràmit, sempre que el PSOE li doni garanties que la nova formació no serà qüestionada pels jutges.

Això, en canvi, no està assegurat, ja que, malgrat l'alto el foc, continua l'ofensiva judicial contra militants i dirigents de l'esquerra abertzale.

A més, Batasuna donava per fet que Zapatero els permetria legalitzar-se *de facto*, per la via dels fets consumats, desactivant la llei de partits.

Ni una mesa ni dos. Els independentistes també condicionaven la seva tornada a la legalitat als avenços que es fessin en la conformació de la mesa de partits, prevista per a la tardor.

Arriba l'estiu i el conjunt del moviment d'alliberament nacional basc constata que els socialistes han desvirtuat el procés i que no han complert cap dels compromisos. Batasuna critica que s'ataqui de manera constant un dels interlocutors necessaris del procés, i el PSOE respon que no està disposat a resoldre els problemes de l'esquerra abertzale.

En aquell moment la mesa nacional de Batasuna es planta. Cansats de les maniobres de Zapatero, de les citacions judicials i de les prohibicions d'actes i manifestacions, la plana major del partit il·legal exigeix un gest de distensió. El palau de la Moncloa autoritza llavors que una delegació dels socialistes bascos es reunixi en públic amb una altra de Batasuna. La trobada entre Patxi López i Arnaldo Otegi es produeix, al juliol, en un hotel de Sant Sebastià. La fotografia dóna oxigen al procés, si bé el PSE també adverteix que no hi haurà més reunions com aquesta fins que l'esquerra abertzale no es desmarqui de l'ús de la violència.

Ben al contrari, però, a l'agost reapareix la *kale borroka* i el pres Inaki de Juana Chaos inicia una vaga de fam perquè ha complert la seva condemna i el Govern espanyol no el deixa en llibertat.

El ministre de Justícia, Juan Fernando López Aguilar, "construeix noves proves" contra l'exmembre del comando Madrid per evitar que surti de presó. L'excusa són dos articles publicats al diari *Gara* uns mesos abans i que havien passat del tot desapercibuts.

L'acusen d'amenaçes terroristes i de pertinença a ETA. De Juana abandona la seva protesta 63 dies després de l'inici de la vaga, perquè rep garanties que no serà condemnat a més de dos anys de presó i, per tant, no acabarà entre reixes. Però és sentenciat a dotze anys, i així, torna a declarar-se en vaga de fam. En tot moment, De Juana actua al marge del Col·lectiu de Presos d'ETA i de les recomanacions de la mateixa esquerra abertzale. En el front penitenciari tampoc no hi ha novetats. L'executiu del PSOE manté la dispersió dels presos d'ETA i presumeix de fer menys encara que el PP en l'anterior treva, la del 1998.

Tot i els pronunciaments públics, els socialistes continuen dialogant en secret amb Batasuna. De fet, les reunions són a tres bandes, PSE-Batasuna-PNB. Treballen per arribar a un acord sobre la mesa de partits. Han de pactar el contingut, la metodologia i el calendari d'aquest instrument extraparlamentari, clau per a la resolució del conflicte: en aquesta mesa s'han de poder plantejar totes les reivindicacions polítiques, amb el dret d'autodeterminació i la qüestió de Navarra incloses.

Almenys això és el que pretén Batasuna. A final de novembre consensuen un text. Els negociadors independentistes reclamen llavors garanties al PSOE. No volen que l'ambigüitat calculada de Zapatero torni a igualar un document. Però el Govern espanyol evita el blindatge del pacte. Dirigents de l'esquerra abertzale comencen a adveir que el procés és inviable. La reunió entre ETA i el Govern espanyol, prevista pel mes d'agost i ajornada pel grup armat arran de la desnaturalització del procés, s'acaba celebrant en les primeres setmanes de desembre. La trobada es converteix en un intercanvi de retrets i es constata que el procés està en via morta. Alguns mitjans, en canvi, asseguren que la reunió ha servit per reconduir la crisi. El 29 de desembre, un optimista Zapatero es mostra convençut de la bona marxa del procés, que continua bloquejat. Vint-i-quatre hores més tard, un cotxe bomba d'ETA a Barajas desmenteix al president espanyol i el situa en la realitat. Abans de l'atac, però, el procés estava tècnicament aturat. La bomba d'ETA i la posterior suspensió del diàleg decretada

per Zapatero oficialitzen una situació que ja es donava des de feia setmanes.

Queda partit. En termes futbolístics podríem dir que el procés de pau és una lliga en la qual es juguen diversos partits. De moment, se n'ha jugat un i ha acabat malament, però hi haurà un altre partit. És difícil precisar quan serà la segona volta. A totes les parts implicades els toca ara gestionar aquest gran escull. Cal recuperar les confiança perdudes, aprendre dels errors i desterrar l'immobilisme. No s'ha de començar de zero.

Per a Zapatero ha arribat l'hora de la veritat. Ha d'arriscar, s'ha d'espolsar del damunt la pressió del PP, i també la dels *lobbies* socialistes contraris al diàleg amb l'esquerra abertzale. L'experiència demostra que, per sobre de conjuntures complicades, els canals de comunicació entre Zapatero i el moviment independentista basc mai no s'han trencat del tot. Això també val en la situació actual. En aquest fil permanent i discret està la llavor de la pròxima oportunitat.

Daniel Gómez Amat
Bilbao

Les traves de la treva

L'infundat optimisme del Govern Zapatero, les manifestacions de les víctimes i el robatori d'armes a França només han estat alguns dels entrebancs que han acabat posant fi als nou mesos de treva.

“**L**larg, dur i difícil.” Els darrers mesos, José Luis Rodríguez Zapatero s'ha fet un fart de recórrer a aquesta fórmula a fi de referir-se al procés de pau basc. La frase, de fet, passa a la història gairebé al mateix nivell que l'“Espanya va bé” de José María Aznar.

En canvi, però, el camí ha estat curt i precari, amb un desenllaç fàcil de preveure tenint en compte els aferrissats posicionaments mantinguts pels que havien d'esdevenir grans protagonistes: el Govern espanyol, ETA, Batasuna i el Partit Popular. Ho repassem tot seguit.